BUXGALTERIYA HISOBI OB'EKTLARINI BAHOLASH

Boyqobilova I. J.
SamISI Boshqa tarmoqlarda buxgalteriya hisobi va audit kafedrasi assistenti

Igamov Hasan Shuxrat o'g'li
Samarqand iqtisodiyot va servis istituti talabasi
https://doi.org/10.5281/zenodo.20075502

Annotatsiya. Mazkur tadqiqot buxgalteriya hisobi ob'ektlarini baholashning nazariy va amaliy muammolarini aniqlash hamda ularning moliyaviy hisobot ishonchliligiga ta'sirini asoslashga qaratilgan. Tadqiqotda tizimli tahlil, taqqoslash, mantiqiy umumlashtirish va amaldagi baholash usullarini iqtisodiy jihatdan baholash metodlaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, turli baholash yondashuvlari aktiv va majburiyatlarning haqiqiy qiymatini aks ettirish darajasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi hamda noto'g'ri tanlangan usullar moliyaviy natijalarni buzib ko'rsatishi mumkin. Shuningdek, adolatli qiymat va tarixiy qiymat asosidagi baholash o'rtasidagi tafovutlar aniqlanib, ularning qo'llanish shartlari tizimlashtirildi. Tadqiqot davomida baholash jarayonini takomillashtirish uchun yagona metodik yondashuv zarurligi asoslab berildi. Xulosa sifatida, buxgalteriya hisobi ob'ektlarini to'g'ri baholash moliyaviy axborotning aniqligi va foydaliligini oshirishi hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etishi ta'kidlandi. buxgalteriya hisobi, baholash usullari, aktivlar, majburiyatlar, adolatli qiymat, tarixiy qiymat, moliyaviy hisobot.

Kalit so'zlar: buxgalteriya hisobi, baholash usullari, aktivlar, majburiyatlar, adolatli qiymat, tarixiy qiymat, moliyaviy hisobot.

Аннотация. Целью данного исследования является выявление теоретических и практических проблем оценки объектов учета и обоснование их влияния на достоверность финансовой отчетности. В исследовании использованы методы систематического анализа, сравнения, логического обобщения и экономической оценки существующих методов оценки. Результаты показали, что различные подходы к оценке оказывают существенное влияние на степень отражения истинной стоимости активов и пассивов, а неправильно выбранные методы могут искажать финансовые результаты. Также были выявлены различия между оценкой по справедливой стоимости и исторической стоимости и систематизированы условия их применения. В ходе исследования была обоснована необходимость единого методологического подхода к совершенствованию процесса оценки. В заключение отмечено, что правильная оценка объектов учета повышает точность и полезность финансовой информации и имеет большое значение при принятии управленческих решений. Ключевые слова: бухгалтерский учет, методы оценки, активы, пассивы, справедливая стоимость, историческая стоимость, финансовая отчетность.

Ключевые слова: Бухгалтерский учет, методы оценки, активы, обязательства, справедливая стоимость, историческая стоимость, финансовая отчетность.

Abstract. This study is aimed at identifying theoretical and practical problems of valuing accounting objects and substantiating their impact on the reliability of financial reporting. The study used methods of systematic analysis, comparison, logical generalization and economic evaluation of existing valuation methods. The results showed that different valuation approaches have a significant impact on the degree of reflection of the true value of assets and liabilities, and incorrectly selected methods can distort financial results. Also, the differences between valuation based on fair value and historical value were identified and the conditions for their application were systematized. During the study, the need for a unified methodological approach to improving the valuation process was substantiated. In conclusion, it was noted that the correct valuation of accounting objects increases the

accuracy and usefulness of financial information and is of great importance in making management decisions. accounting, valuation methods, assets, liabilities, fair value, historical value, financial reporting.

Keywords: accounting, valuation methods, assets, liabilities, fair value, historical value, financial reporting.

KIRISH

Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida buxgalteriya hisobi tizimi korxonalar faoliyati to‘g‘risida ishonchli va haqqoniy axborotni shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi. Ayniqsa, buxgalteriya hisobi ob’ektlarini to‘g‘ri baholash masalasi moliyaviy hisobotlarning aniqligi, shaffofligi va foydalanuvchilar uchun ahamiyatini ta’minlashda asosiy omillardan biri hisoblanadi. Bozor iqtisodiyotining rivojlanishi, xalqaro moliyaviy hisobot standartlariga integratsiya jarayonlari hamda raqobat muhitining kuchayishi sharoitida aktivlar va majburiyatlarning real qiymatini aks ettirish talabi yanada ortib bormoqda. Shu sababli, buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash usullarini ilmiy jihatdan asoslash va ularni amaliyotda samarali qo‘llash dolzarb masalalardan biri sifatida qaraladi.

Buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash nafaqat moliyaviy natijalarni aniqlashda, balki boshqaruv qarorlarini qabul qilish, investitsiya jozibadorligini oshirish va iqtisodiy resurslardan samarali foydalanishni ta’minlashda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, tarixiy qiymat, joriy qiymat va adolatli qiymat kabi baholash yondashuvlari turli iqtisodiy sharoitlarda turlicha natijalar berishi mumkin. Bu esa moliyaviy hisobotlarda aks ettirilgan ko‘rsatkichlarning ishonchliligiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan, baholash jarayonining nazariy asoslarini chuqur o‘rganish va amaliyotda qo‘llanilayotgan yondashuvlarni takomillashtirish zarurati yuzaga keladi.

Mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash masalasi keng o‘rganilgan bo‘lsa-da, ayrim jihatlar hali ham yetarli darajada yoritilmagan. Xususan, turli baholash usullarining iqtisodiy barqarorlikka ta’siri, ularning o‘zaro uyg‘unligi hamda muayyan sharoitlarda qaysi yondashuvni qo‘llash maqsadga muvofiqligi bo‘yicha yagona ilmiy qarashlar shakllanmagan. Shuningdek, milliy buxgalteriya amaliyotida xalqaro standartlarga moslashish jarayonida yuzaga kelayotgan muammolar, baholash mezonlarining aniqligi va bir xilligi bilan bog‘liq masalalar ham alohida e’tiborni talab etadi. Bu esa mazkur sohada ilmiy izlanishlarni davom ettirish zarurligini ko‘rsatadi.

Bundan tashqari, amaliyotda ko‘pincha baholash usullarini tanlash subyektiv omillarga bog‘liq bo‘lib qolmoqda, bu esa moliyaviy axborotning xolisligini pasaytirishi mumkin. Ayrim hollarda aktiv va majburiyatlarning qiymati real bozor sharoitlariga mos kelmaydi, natijada korxonaning moliyaviy holati noto‘g‘ri talqin qilinadi. Shu sababli, baholash jarayonida yagona metodologik yondashuvni ishlab chiqish va uni amaliyotga joriy etish zarurati mavjud. Bu masalalar hozirgi kunda ilmiy va amaliy muhokamalarning markazida bo‘lib, ularni chuqur tahlil qilish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholashning nazariy asoslarini o‘rganish, mavjud usullarni tahlil qilish va ularning amaliy qo‘llanish samaradorligini aniqlashdan iborat. Tadqiqot doirasida quyidagi savollarga javob izlanadi: qaysi baholash yondashuvi moliyaviy axborotning aniqligini yuqori darajada ta’minlaydi, turli usullar o‘rtasidagi farqlar qanday iqtisodiy natijalarga olib keladi hamda ularni qo‘llashda qanday omillar hisobga olinishi lozim. Shuningdek, tadqiqot gipotezasi sifatida shuni ilgari surish mumkinki, buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholashda kompleks va tizimli yondashuvni qo‘llash moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini oshiradi hamda boshqaruv qarorlarining samaradorligini ta’minlaydi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash masalasi iqtisodiy adabiyotlarda uzoq yillardan buyon muhim ilmiy yo‘nalish sifatida o‘rganib kelinmoqda. Umumiy nazariy yondashuvlarda baholash buxgalteriya hisobining asosiy elementlaridan biri sifatida qaralib, u xo‘jalik yurituvchi subyektlarning aktivlari, majburiyatlari va kapitalining pul ifodasida aks ettirilishini ta’minlaydi. Klassik iqtisodiy nazariyalarda baholash ko‘proq tarixiy qiymat, joriy qiymat va adolatli qiymat kabi

kategoriyalar orqali izohlanadi. Zamonaviy ilmiy manbalarda esa baholash jarayoni nafaqat hisobning texnik elementi, balki boshqaruv qarorlarini qabul qilishda axborot sifatini belgilovchi muhim omil sifatida talqin etilmoqda.

O‘zbek iqtisodchi olimlari tomonidan buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash masalasi tizimli ravishda tadqiq etilgan. Xususan, R.D. Dusmuratov va A.S. Boltayev buxgalteriya hisobi nazariyasida baholashni hisobning metodik asoslaridan biri sifatida ko‘rib, uning asosiy vazifasi xo‘jalik jarayonlarini yagona pul o‘lchovida ifodalashdan iborat ekanligini ta’kidlaydi. Ularning yondashuvida baholashning aniqligi moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi bilan bevosita bog‘liq ekani asoslab beriladi. So‘nggi yillardagi ilmiy maqolalarda esa baholash masalasi yanada kengroq talqin qilinib, korxona iqtisodiy salohiyatini aniqlashda aktivlarning qiymat ifodasi asosiy mezon sifatida qaralmoqda. Bu yondashuv baholashni nafaqat hisob ob’ekti sifatida, balki iqtisodiy tahlil vositasi sifatida ham ko‘rsatadi.

Zamonaviy o‘zbek olimlarining tadqiqotlarida baholash masalasiga xalqaro standartlar nuqtayi nazaridan yondashuv kuchaygan. Xususan, moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida aktiv va majburiyatlarni tan olish va baholash masalalari alohida ilmiy muhokama mavzusiga aylangan. Mukhamedova S.I. va Yo‘lchiyev O.U. kabi tadqiqotchilar o‘z ishlarida xarajatlar hisobi, audit va moliyaviy natijalarni shakllantirish jarayonida baholash usullarini takomillashtirish zarurligini asoslab beradilar. Ularning ilmiy xulosalarida baholash tizimi milliy me’yoriy baza va xalqaro standartlar uyg‘unligida rivojlanishi lozimligi qayd etiladi.

anjumanlar.uz

Shu bilan birga, ilmiy adabiyotlarda baholashga oid turli yondashuvlar mavjud. Ayrim olimlar baholashning asosiy mezoni sifatida tarixiy qiymatni ustun qo‘ysa, boshqalar bozor (adolatli) qiymatga asoslangan yondashuvni samaraliroq deb hisoblaydi. Yana bir guruh tadqiqotchilar esa xarajatlar asosidagi baholash modelini ishlab chiqarish samaradorligini aniqlashda muhim deb biladi. Bu farqlar metodologik yondashuvlarning turlicha ekanligini ko‘rsatadi va baholashning universal modelini ishlab chiqish murakkabligini tasdiqlaydi.

Hozirgi davr ilmiy tadqiqotlarida buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash masalasi raqamli iqtisodiyot, barqaror rivojlanish va “yashil buxgalteriya” konsepsiyalari bilan uzviy bog‘liq holda ko‘rib chiqilmoqda. Xususan, ekologik omillarni hisobga olgan holda aktivlarni baholash, intellektual kapitalni pul ifodasida aniqlash va investitsiya loyihalarini kompleks baholash kabi yo‘nalishlar dolzarb bo‘lib bormoqda. Bu esa baholashning an’anaviy usullari yetarli emasligini va yangi metodologik yondashuvlarga ehtiyoj ortib borayotganini ko‘rsatadi.

Shunga qaramay, mavjud ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholashning yagona, tizimli va integratsiyalashgan modeli yetarli darajada ishlab chiqilmagan. Xususan, milliy hisob tizimida xalqaro standartlar talablariga mos keluvchi baholash mexanizmlarini amaliyotga joriy etish, nomoddiy aktivlar va inson kapitalini baholash metodikasini takomillashtirish, shuningdek, raqamli iqtisodiyot sharoitida baholashning yangi ko‘rsatkichlarini ishlab chiqish masalalari yetarli darajada o‘rganilmagan. Mazkur bo‘shliqlar ushbu tadqiqotning dolzarbligini belgilab beradi va buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholashning ilmiy-uslubiy asoslarini chuqurlashtirish zaruratini yuzaga keltiradi.

METODOLOGIYA

Ushbu tadqiqotda buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash masalasini o‘rganishda kompleks va tizimli yondashuvga asoslangan ilmiy-tadqiqot dizayni qo‘llanildi, chunki mazkur mavzu nazariy va amaliy jihatlarni uyg‘un holda tahlil qilishni talab etadi. Tadqiqotda ma’lumotlar manbai sifatida O‘zbekiston Respublikasi normativ-huquqiy hujjatlari, moliyaviy hisobot standartlari, OAK tomonidan tan olingan ilmiy jurnallarda chop etilgan maqolalar hamda yetakchi iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlari tanlab olindi. Tadqiqot namunasi sifatida buxgalteriya hisobi tizimida keng qo‘llaniladigan baholash usullari, shuningdek, turli xo‘jalik yurituvchi subyektlarning hisobot ko‘rsatkichlari tahlil qilindi. Ilmiy izlanishda qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish, tizimli yondashuv hamda iqtisodiy tahlil usullaridan foydalanildi, bu esa turli baholash yondashuvlarini o‘zaro solishtirish imkonini berdi. Ma’lumotlarni qayta ishlash jarayonida statistik guruhlash, dinamik

tahlil va nisbat ko‘rsatkichlari asosida baholash usullari qo‘llanilib, ularning amaliy samaradorligini aniqlash uchun analitik hisob-kitoblar amalga oshirildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot natijalari buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash tizimi iqtisodiy axborotning aniqligi va ishonchliligini ta’minlashda hal qiluvchi omil ekanligini ko‘rsatdi. Tahlil jarayonida aniqlanishicha, amaliyotda eng ko‘p qo‘llanilayotgan baholash yondashuvlari tarixiy qiymat, joriy qiymat hamda qisman adolatli qiymat asosida shakllanadi. Shu bilan birga, baholash usullarining tanlanishi korxona faoliyat turi, hisob siyosati va normativ talablar bilan bevosita bog‘liq ekani kuzatildi. Olingan natijalar shuni ko‘rsatadiki, baholashning turli usullarini qo‘llash moliyaviy hisobot ko‘rsatkichlarida sezilarli tafovutlarga olib keladi va bu esa boshqaruv qarorlarining sifatiga ta’sir ko‘rsatadi.

Oldingi ilmiy tadqiqotlar bilan solishtirilganda, olingan natijalar umumiy nazariy xulosalarni tasdiqlaydi, ya’ni baholashning asosiy vazifasi xo‘jalik operatsiyalarini yagona pul o‘lchovida ifodalashdan iborat ekanligi amaliy jihatdan ham o‘z aksini topgan. Biroq ayrim farqli jihatlar ham aniqlandi. Xususan, ilgari baholash ko‘proq statik jarayon sifatida qaralgan bo‘lsa, hozirgi sharoitda u dinamik va moslashuvchan tizim sifatida namoyon bo‘lmoqda. Bu esa zamonaviy iqtisodiy muhitning tez o‘zgaruvchanligi bilan izohlanadi. Shuningdek, ayrim tadqiqotlarda adolatli qiymatga ustuvorlik berilgan bo‘lsa-da, amaliyotda ushbu yondashuv to‘liq joriy etilmaganligi kuzatildi.

Natijalarning mazmuniy tahlili shuni ko‘rsatadiki, baholash usullarining samaradorligi ularning qo‘llanish sharoitiga bog‘liq. Tarixiy qiymat usuli oddiy va tushunarli bo‘lib, u hisob yuritishda qulaylik yaratadi, biroq inflyatsiya sharoitida uning axborot qiymati pasayadi. Joriy qiymat va adolatli qiymat esa bozor sharoitlariga mos ravishda aniqroq ma’lumot beradi, ammo ularni aniqlash murakkab va ko‘proq subyektiv omillarga bog‘liq. Shu sababli baholash tizimi bir vaqtning o‘zida ham aniqlik, ham ishonchlilik, ham moslashuvchanlik talablariga javob berishi lozim. Mazkur mexanizmning ishlashida bozor ma’lumotlarining mavjudligi, baholovchi mutaxassislarning malakasi va axborot tizimlarining rivojlanganligi muhim rol o‘ynaydi.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholashda yagona yondashuvning mavjud emasligi ayrim muammolarni keltirib chiqarmoqda. Xususan, turli korxonalarda bir xil aktivlar turlicha baholanmoqda, bu esa moliyaviy hisobotlarni o‘zaro solishtirish imkoniyatini cheklaydi. Bundan tashqari, nomoddiy aktivlarni baholashda aniq metodik yondashuvlarning yetishmasligi ham muhim muammo sifatida namoyon bo‘ldi. Bu holat, ayniqsa, intellektual kapital ulushi yuqori bo‘lgan korxonalarda yaqqol seziladi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari baholash tizimining rivojlanishiga raqamli texnologiyalarning ijobiy ta’sir ko‘rsatayotganini ham ko‘rsatdi. Axborot texnologiyalarining joriy etilishi baholash jarayonining tezligi va aniqligini oshiradi, inson omili ta’sirini kamaytiradi hamda real vaqt rejimida ma’lumotlarni qayta ishlash imkonini beradi. Biroq bu jarayonda texnik infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi va malakali kadrlar yetishmasligi kabi omillar ma’lum darajada cheklov sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Mazkur tadqiqotning ayrim cheklanishlari ham mavjud. Avvalo, tahlil uchun tanlangan ma’lumotlar doirasi cheklangan bo‘lib, u barcha sohalarni to‘liq qamrab olmaydi. Shuningdek, ayrim baholash ko‘rsatkichlari subyektiv baholarga asoslanganligi sababli natijalarning aniqligiga ma’lum darajada ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Bundan tashqari, tadqiqotda asosan nazariy va umumlashtirilgan ma’lumotlardan foydalanilganligi sababli natijalarni barcha xo‘jalik subyektlariga to‘liq tatbiq etish har doim ham mumkin emas.

Olingan natijalar amaliy va nazariy jihatdan muhim ahamiyatga ega. Amaliy jihatdan, tadqiqot natijalari korxonalarda buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash tizimini takomillashtirish, moliyaviy hisobotlarning aniqligi va ishonchliligini oshirish hamda boshqaruv qarorlarini yanada asosli qabul qilishga xizmat qiladi. Nazariy jihatdan esa, baholash tushunchasining mazmunini kengaytirish, uning zamonaviy iqtisodiy sharoitdagi o‘rni va ahamiyatini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Natijalar qismida aniqlanishicha, baholash usullari qo‘llanilish chastotasi bo‘yicha tarixiy qiymat yetakchi o‘rinni egallaydi, joriy qiymat esa nisbatan kamroq qo‘llaniladi, adolatli qiymat esa asosan

maxsus holatlarda ishlatiladi. Shu bilan birga, baholash natijalari asosida shakllangan moliyaviy ko‘rsatkichlarda sezilarli farqlar mavjudligi qayd etildi. Ayrim holatlarda baholash usulining o‘zgarishi aktivlar qiymatini oshirgan bo‘lsa, boshqa holatlarda kamaytirganligi kuzatildi. Salbiy natijalar sifatida esa baholashdagi subyektivlik darajasi yuqori bo‘lgan hollarda moliyaviy hisobotlarning ishonchliligi pasayishi aniqlangan. Umuman olganda, tadqiqot natijalari buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash tizimini takomillashtirish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash tizimining nazariy va amaliy jihatlarini kompleks o‘rganish asosida uning iqtisodiy axborot sifati va boshqaruv qarorlariga ta’sirini aniqlashga qaratildi. Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, baholash buxgalteriya hisobining asosiy elementlaridan biri bo‘lib, u aktivlar, majburiyatlar va kapitalning real iqtisodiy mazmunini pul ifodasida aks ettirish orqali moliyaviy hisobotlarning ishonchliligini ta’minlaydi. Shu bilan birga, baholash usullarining to‘g‘ri tanlanishi va qo‘llanilishi korxona faoliyatining haqiqiy moliyaviy holatini aks ettirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi.

Tadqiqot natijalari amaliyotda tarixiy qiymat usuli ustun qo‘llanilayotganini, biroq zamonaviy iqtisodiy sharoitda joriy va adolatli qiymatga asoslangan yondashuvlarga ehtiyoj ortib borayotganini ko‘rsatdi. Bu holat iqtisodiy muhitning dinamikligi, inflyatsiya jarayonlari va bozor munosabatlarining chuqurlashuvi bilan izohlanadi. Shuningdek, baholash tizimida yagona metodologik yondashuvning yetishmasligi, nomoddiy aktivlar va intellektual kapitalni baholashdagi murakkabliklar hamda subyektiv omillarning mavjudligi muhim muammolar sifatida namoyon bo‘ldi.

Ilmiy izlanishlar asosida quyidagi asosiy xulosalarga kelindi: birinchidan, baholash tizimi aniqlik, ishonchlilik va moslashuvchanlik tamoyillari asosida takomillashtirilishi zarur; ikkinchidan, milliy buxgalteriya hisobi tizimini xalqaro standartlar bilan uyg‘unlashtirish baholash jarayonining samaradorligini oshiradi; uchinchidan, raqamli texnologiyalarni joriy etish baholash jarayonining shaffofligi va tezkorligini ta’minlaydi; to‘rtinchidan, baholash usullarini tanlashda korxona faoliyatining xususiyatlari va bozor sharoitlari inobatga olinishi lozim.

Shu asosda, buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash tizimini rivojlantirish bo‘yicha bir qator ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi. Xususan, baholashning integratsiyalashgan modelini shakllantirish, nomoddiy aktivlarni baholashning aniq metodikasini ishlab chiqish, shuningdek, baholash jarayonida zamonaviy axborot texnologiyalaridan keng foydalanish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Bundan tashqari, buxgalteriya mutaxassislarining malakasini oshirish va ularni xalqaro baholash standartlari asosida tayyorlash ham muhim vazifa sifatida qaraladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari buxgalteriya hisobi ob’ektlarini baholash tizimini takomillashtirish nafaqat moliyaviy hisobotlarning sifatini oshirishga, balki iqtisodiy boshqaruv samaradorligini kuchaytirishga ham xizmat qilishini ko‘rsatdi. Shu sababli mazkur yo‘nalishda ilmiy izlanishlarni davom ettirish va amaliy mexanizmlarni chuqurlashtirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Axmedjanov, A. (2025). Buxgalteriya hisobi shakllari, ularning mohiyati va tarixiy rivojlanish bosqichlari. Ilg‘or iqtisodiyot va pedagogik texnologiyalar, 2(5), 242–245.
2. https://doi.org/10.60078/3060-4842-2025-vol2-iss5-pp242-245
3. Ismailova, K. U. (2025). Xorijiy investitsiyalar oqimiga ta’sir etuvchi omillar. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting, 5(05), 1–6.
4. https://finance.tsue.uz/index.php/afa/article/view/970
5. Mukhamedova, S. I. (2025). Temiryo‘l transport korxonalarida moliyaviy hisobning xalqaro standartlari asosida xarajatlar hisobini takomillashtirish. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting.
6. https://finance.tsue.uz/index.php/afa/article/view/1163
7. Yo‘lchiyev, O. U. (2025). O‘zbekistonda xarajatlar hisobi va auditining zamonaviy modeli: milliy me’yoriy baza va XAS. Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting.

8. https://finance.tsue.uz/index.php/afa/article/view/1214
9. DUSMURATOV R.D. BOLTAYEV A.S. (2020). Buxgalteriya hisobi nazariyasi. Toshkent: Iqtisodiyot-Moliya nashriyoti.
10. https://arm.ssuv.uz/frontend/web/books/6979aba8650e4.pdf